

ตามหาความจริง เขื่อนแก่งเสือเต้น

ท ลังเหตุน้ำท่วมใหญ่หลายจังหวัดในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำยม ปี 2554 รัฐบาลได้บรรจุโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น จ.แพร่ ใส่ไว้ในแผนป้องกันน้ำท่วม 3.5 แสนล้านบาท เป็นประเด็นถกเถียงเรื่องประสิทธิภาพของเขื่อนแก่งเสือเต้นในการป้องกันอุทกภัยและโครงการขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติ เพราะการสร้างเขื่อนจะทำให้ลายป่าสักทองธรรมชาติ 40,000 ไร่ ริมแม่น้ำยมในเขตอุทยานฯ แม่ยม ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผืนป่าสักสุดท้ายของประเทศไทย มีการเคลื่อนไหวกจากกลุ่มราษฎรรักษาต.สะเอียบ, เครือข่ายลุ่มน้ำยม และองค์กรอนุรักษ์เรียกร้องให้รัฐบาลยุติโครงการ

กระทั่งกันยายนที่ผ่านมาเกิดน้ำท่วมสุโขทัย ลงไปถึงพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนล่าง **ปลอดประสพ สุรัสวดี** รมว.วิทยาศาสตร์ ในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) ประกาศจริงจังก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น เขื่อนนั้นจะบรรเทาอุทกภัยได้ บวกกับกระแสกลุ่มผู้สนับสนุนสร้างเขื่อนที่ตั้งคำถามต่อสภาพป่าสักทองว่ามีไม้สักทองขึ้นหนาแน่นจริงหรือไม่

ล่าสุดวันที่ 6 ตุลาคมที่ผ่านมา ได้เข้าไปในพื้นที่ที่เรียกว่า "ดงสักงาม" ภายในหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม (ผาอิง) ภายในเขตอุทยานฯ แม่ยม หรือมกลุ่มราษฎรรักษาต.สะเอียบ อ.สอง จ.แพร่ ไม่ได้เข้าป่าแม่ยมมาหลายปีแล้ว แต่การกลับมาอีกครั้ง ณ ดงสักงาม ก็ยังพบกลุ่มไม้สักที่ขึ้นหนาแน่นตลอดแนวทางยาวกว่า 10 กิโลเมตร เป็นไม้สักขนาดสูงใหญ่ งดงาม และให้ความร่มรื่น แล้วยังมีไม้แดง ไม้ประดู่ ขึ้นอยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน เห็นผ้าสีเหลืองทั้งสี่สดและสีซีดจางผ่านกาลเวลาที่ชาวสะเอียบทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนตัวน้อยผูกล้อมรอบต้นสักทุกปี เป็นสัญญาจะร่วมใจดูแลรักษาผืนป่าสักทองและแม่น้ำยมต่อไปชั่วกัลปาวสาน ซึ่งบริเวณนี้ห่างจากจุดสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น 10 กิโลเมตร

ในวันเดียวกันมีการจัดเวทีเสวนาระดมข้อมูลทางวิชาการของคณาจารย์ในวงการอนุรักษ์เกี่ยวกับการจัดการน้ำลุ่มน้ำยม พร้อมทั้งตั้งข้อสังเกตและตั้งคำถามความเหมาะสมของโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น จ.แพร่ ซึ่งมีคนจำนวนมากที่มาร่วมงาน ณ วัดดอนชัย ต.สะเอียบ ทั้งยังมีกิจกรรมรณรงค์เชิงสัญลักษณ์ มี "ประกาศสะเอียบ" อ่านโดย **มิ่ง เมืองล้อม** ประธานคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น เพื่อแสดงพลังเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนร่วมยื่นข้อต่อผู้ปกป้องป่าสักทองและชุมชน 4 หมู่บ้าน กว่า 1,000 ครอบครัว ที่ต้องถูกน้ำท่วม เรียกร้องรัฐบาลหยุดสร้างเขื่อนใหม่ แก้ปัญหาเขื่อนเก่า และจะไม่อพยพออกจากพื้นที่

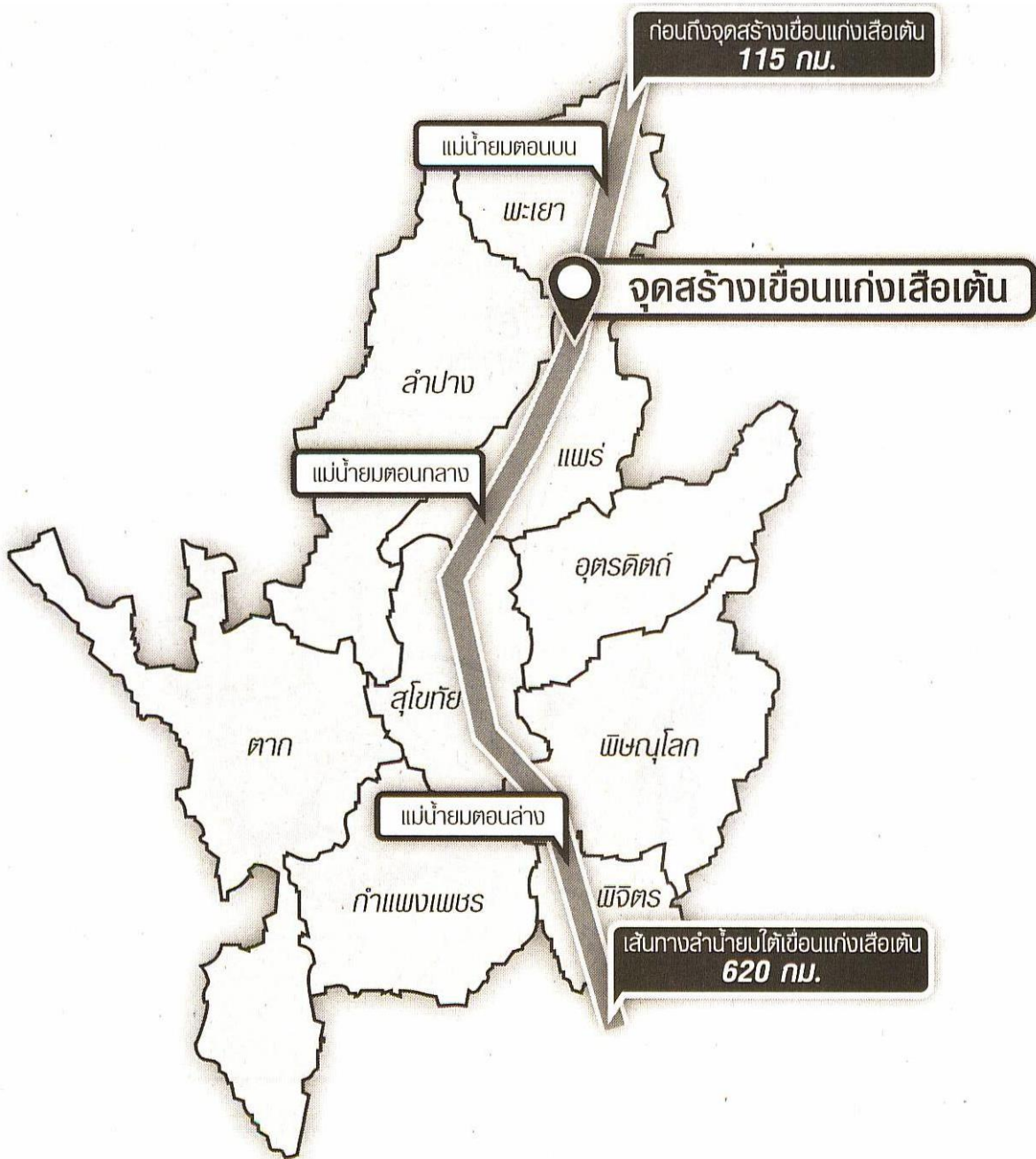
นิคม พุทธา อดีตเจ้าหน้าที่มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ กล่าวว่า หลังปิดป่า

สัมปทานปี 2531 รัฐบาลประกาศป่าแม่ยมเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ สถานการณ์ขณะนั้นมีการทำไม้เดือนเกิดขึ้นรุนแรง แต่เมื่อมีการผลักดันโครงการแก่งเสือเต้น พ่อชาวบ้านรับรู้ก็คัดค้าน เห็นตรงกันว่าหากจะหยุดเขื่อนแก่งเสือเต้นได้ต้องร่วมดูแลรักษาป่า ฉะนั้น ผ่านมา 20 ปี ป่าแม่ยมฟื้นตัวและเหลือให้เห็นเป็นป่าคงความอุดมสมบูรณ์ทุกวันนี้ ไม่ใช่ปกป้องด้วยกฎหมายอุทยานฯ หรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้อย่างเดียว แต่เกิดจากร่วมมือของชาวบ้านตำบลสะเอียบด้วย ประเด็นหลักคือรักษาป่า ส่วนด้านเขื่อนเรื่องรอง เห็นว่ารัฐบาลต้นโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น ทั้งที่เวลาว่างเลยมาจนปัจจุบัน ทั้งที่ควรคิดหากไม่สร้างเขื่อนจะหาแนวทางแก้ปัญหาน้ำท่วมอย่างไร

"การที่น้ำท่วมในขอบเขตลุ่มน้ำยมตอนล่างตั้งแต่แพร่ สุโขทัย ลงไป ไม่ใช่เพราะว่าไม่มีเขื่อนแก่งเสือเต้น แต่เป็นเพราะว่าไม่มีพื้นที่ป่าต้นน้ำของลุ่มน้ำยม โดยเฉพาะลุ่มน้ำยมตอนบน ตั้งแต่ อ.ปง อ.เชียงม่วน จ.พะเยา อุทยานแห่งชาติดอยภูาง อุทยานแห่งชาติแม่ยม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาฮ้าง เขตบ้านหลวงที่เป็นรอยต่อ จ.น่าน พื้นที่ป่าธรรมชาติแถบนี้ถูกทำลาย เมื่อฝนตกลงมาความสามารถในการกักเก็บน้ำลดลง ทำให้น้ำไหลป่าทะลักลงมาอย่างรวดเร็ว ป่าถูกทำลายไปมากและรวดเร็ว มันขึ้นกับประสิทธิภาพอำนาจหน้าที่ กลไกบริหารจัดการของรัฐบาล ปัจจุบันงบประมาณเพิ่มขึ้น เจ้าหน้าที่ป่าไม้มันเพิ่มขึ้น ความรู้เทคนิคเพิ่มขึ้น แต่ทำไมรัฐบาลรักษาป่าต้นน้ำไว้ไม่ได้" นิคมกล่าว พร้อมทั้งเสนอให้ชาวบ้านจัดตั้งมูลนิธิลุ่มน้ำยมเพื่อดูแลรักษาป่าและแม่น้ำยม โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายชาวบ้านปิง วัง ยม น่าน เจ้าพระยา รวมถึงทำให้เยาวชนเห็นความสำคัญและตื่นตัวอนุรักษ์ป่าให้มากขึ้น

ดร.ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กล่าวว่า โครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นที่อยู่ในแผนจัดการน้ำของรัฐบาล คือ การจัดการน้ำที่กักขังที่สุด เพราะเหตุผลดำเนินโครงการปรับเปลี่ยนมาตลอด ปี 2522 เขื่อนแม่ยมถูกนับรวมในโครงการผันน้ำจาก อิง ยม น่าน ปี 2524 เริ่มมีการดำเนินการสร้างเขื่อน ก็ถูกแยกออกมา ไปเป็นเขื่อนนอกประเทศของกรมชลประทาน มีติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า พอปี 2538 เกิดน้ำท่วมใหญ่ เป็นน้ำจาก อ.วังชิ้น จ.แพร่ รัฐบาลต้องสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วม ปีที่แล้วเกิดน้ำท่วมใหญ่ภาคกลาง ก็เสนอให้สร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น มีทางเลือกมากมายในการจัดการน้ำ โดยไม่ต้องสร้างเขื่อน เช่น ทำแก้มลิง ฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ ช่วยเร่งระบายน้ำได้

"ในทางวิศวกรรม เขื่อนนี้แก้ปัญหาน้ำท่วมไม่ได้ แต่รัฐและข้าราชการอยากได้เขื่อน เพราะเขื่อนเขื่อนเป็นสัญลักษณ์การพัฒนาทุกปัญหาเขื่อนแก้ได้ ทั้งที่โครงการนี้ส่งผลกระทบต่อป่าสักทองผืนนี้ ไม่รวมคุณค่าประโยชน์จากพืชพรรณธรรมชาติที่ชาวบ้านได้พึ่งพิง ทั้ง

เห็ด หน่อไม้ ผักหวาน สมุนไพร มูลค่างาชาล ทำไม่ต้องเอาป่าแลง
เขื่อน” นักวิชาการย้ำ ทั้งชี้ว่านักการเมืองผลักดันโครงการนี้หวังผล
คะแนนเสียงตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ นำคนลุ่มน้ำยมตอน
ล่างที่ได้เดือดร้อนมาสร้างความชอบธรรมดำเนินโครงการใส่ในแผน 3.5
แสนล้าน ก่อให้เกิดความขัดแย้งจากความไม่ยุติธรรมในการจัดการน้ำ

ศศิณ เฉลิมลาภ เลขาธิการมูลนิธิสืบนาจะเสถียร เล่าให้ฟัง
ว่า วันที่น้ำท่วมสุโขทัย และ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก ตรงกับวันที่ 13
กันยายน ได้ตามดูข้อมูลน้ำเว็บไซต์กรมชลประทานพบว่าจุดที่สร้าง
เขื่อนแก่งเสือเต้นแถว อ.สอง จ.แพร่ มีน้ำน้อย เช่นเดียวกับข้อมูลวันที่
26 กันยายน ก็อยู่ในสภาพน้ำน้อยวิกฤติ แต่ที่น้ำมาก คาดว่ามา
จากน้ำหลากในฤดูฝนได้ อ.ศรีสัชชาลัย และ อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย
ซึ่งอยู่ได้จุดสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น แล้วก็จุดสร้างเขื่อนก็ไม่ได้กั้นน้ำ
ท่วมอะไรได้ ไม่มีประโยชน์ ห่างจากตัวเมืองสุโขทัยถึง 300 กิโลเมตร

เลขาฯ มูลนิธิสืบฯ ให้ข้อมูลว่า แม่น้ำยมยาวกว่า 735
กิโลเมตร เขื่อนแก่งเสือเต้นตั้งอยู่ที่ 115 กิโลเมตร ทางตอนบนของ
ลุ่มน้ำยม รับน้ำจาก 11 ลำห้วยสาขาเท่านั้น ถ้าฝนตกได้เขื่อนซึ่งยาว
620 กิโลเมตร ที่เหลือตอนกลางและตอนล่าง รับน้ำจาก 66 ลำน้ำ
สาขาได้เขื่อน ตกที่เด่นชัย วังชิ้น ศรีสัชชาลัย อยู่ได้ลงไปจากจุดที่จะ
สร้างเขื่อนหลายร้อยกิโลเมตร แล้วเขื่อนแก่งเสือเต้น เขื่อนยมบน ยม
ล่าง จะไปแก้ปัญหาหน้าท่วมได้ใจ เหมือนที่รัฐผลักดันเขื่อนแม่วงก์ มี
ลำน้ำ 16 สาย ได้เขื่อน ไม่สามารถแก้ปัญหาหน้าท่วม อ.ลาดยาว และ
ช่วยลดน้ำท่วมภาคกลางได้แค่ 1 เปอร์เซ็นต์

ส่วนเขื่อนแก่งเสือเต้นความจุ 1.175 ล้าน ลบ.ม. แก้น้ำท่วม
ได้ 6% คือ ถ้าท่วม 1 เมตร เขื่อนนี้ช่วยให้ น้ำลดลง 6 เซนติเมตร
ทั้งสองเขื่อนไม่คุ้มค่าในการลงทุน แต่สร้างผลกระทบป่าและระบบ
นิเวศมาก ตนยังเห็นว่า มีทางเลือกจัดการน้ำ เช่น ทำอ่างเก็บน้ำขนาด

กลางและเล็กกระจายตามลำน้ำสาขาของแม่น้ำยม ซึ่งมีถึง 77 ลำน้ำ ความจุอ่างละ 50 ล้าน ลบ.ม. ทำ 50 อ่าง เก็บน้ำได้ 3,500 ลบ.ม. เพื่อเก็บน้ำไม่ให้ลงแม่น้ำยม แต่รัฐไม่ทำ เพราะไม่มีไม้ รือให้ท่วมแล้ว ปลุกผีแก่งเสือเต้นทุกปี นอกจากนี้ แนวทางเร่งระบายน้ำจากสุโขทัย ลงมาถึงบางระกำ พิชญโลก ก็บรรเทาอุทกภัยลุ่มน้ำยมได้ ขณะนี้มีการปรับปรุงประตูระบายน้ำบางแก้ว เพิ่มศักยภาพให้ระบายน้ำเพิ่มขึ้น 500 ลบ.ม./วินาที จากเดิม 100 ลบ.ม./วินาที แล้วยังมีแก้มลิงบึงซีแรงช่วยเก็บน้ำได้อีก

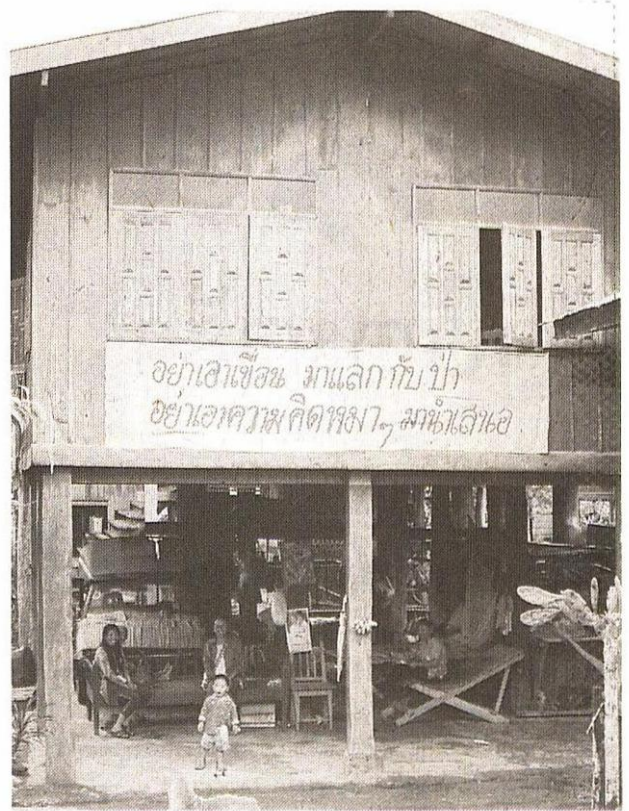
ด้าน **วิวัฒน์ ธีระประศาสน์** ประธานเครือข่ายสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า มีผลการศึกษเกี่ยวกับโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นถึง 7 ชิ้น สรุปชัดว่า เขื่อนป้องกันน้ำท่วมได้สูงสุด 9.3% และหากประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจสรุปไม่คุ้มทุน มูลค่าของป่าไม้สูงถึงหมื่นล้านบาท การหยุดเขื่อนของชาวสะเอียบคือการรักษาทุนสำรองของประเทศ การศึกษาหลายหน่วยงานก็เสนอว่ามีทางออกในการจัดการน้ำมาก แต่รัฐบาลไม่เคยนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินโครงการ

นอกจากนี้ เขื่อนแก่งเสือเต้นเป็นโครงการขนาดใหญ่ต้องทำรายงาน EHIA ผ่านการให้ความเห็นของคณะกรรมการองค์การอิสระ ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (กอสส.) ก่อนหน่วยงานอนุมัติอนุญาต กอสส.ต้องทำความเข้าใจให้มีประสิทธิภาพ แต่ทราบว่า รายงาน EHIA ยังไม่เสร็จ ต้องเข้ามารับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในพื้นที่ด้วย หากข้ามขั้นตอนรายงานจะไม่ถูกพิจารณา รวมถึงผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญ

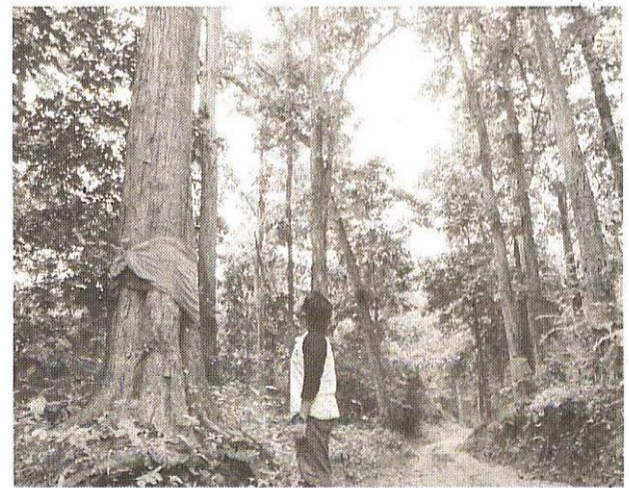
"กรณีเขื่อนแก่งเสือเต้น จุดสร้างใช้พื้นที่โครงการ 41,750 ไร่ จากการศึกษาทางวิชาการด้านป่าไม้ในพื้นที่ 10 ตร.กม. ภายในเขตอุทยานฯ จะมีไม้ไม่น้อยกว่า 20 ต้น ซึ่งแก่งเสือเต้นกินพื้นที่ 66.4

ประกาศสะเอียบ ณ วัดดอนชัย อานโดยมิ่ง เมืองล้อม ประธานคัดค้านสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นแสดงพลังเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนต่อสู้ปกป้องป่าสักทอง

หมู่บ้านใน ต.สะเอียบ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นตัดป่ายัดคัตค้าน

เข้าป่า "ดงสักงาม" หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม (ผาอิง) ในเขตอุทยานฯ แม่ยม พบกลุ่มไม้สักขึ้นหนาแน่น เป็นไม้สักขนาดใหญ่

ตร.กม. น่าจะมีต้นไม้ไม่ต่ำกว่า 132.8 ล้านต้น รัฐบาลณรงค์ให้ปลูกต้นไม้ 80 ล้านกล้า ในความเห็นผมรักษาป่าไว้ไม่ดีกว่าหรือ บวกกับป่าแม่วงก์ 33 ล้านต้น รวม 2 พื้นที่ เก็บต้นไม้ได้ 164 ล้านต้น มากกว่าโครงการปลูกป่าของรัฐ 2 เท่า ช่วยให้ระบบนิเวศสมบูรณ์ คุณค่ามหาศาลมากกว่าปลูกป่า” วีรวัฒน์เตือนรัฐบาลให้คิดดีๆ ก่อนจะทำลายป่าไม้

ในเวทีเดียวกัน **มิ่ง เมืองล้อม** ชาวสะเอียบ ได้ให้สัมภาษณ์กับชาวสะเอียบ 4 หมู่บ้าน จะสืบสานปณิธานดูแลรักษาป่าของบรรพบุรุษชาวสะเอียบต่อไป เพราะป่าคือบ้านของพวกเขา เขื่อนแก่งเสือเต้นไม่ได้แก้ปัญหาน้ำท่วมลุ่มน้ำยม เพราะจุดตั้งเขื่อนอยู่ตอนบนรับน้ำได้แค่ 11 ล้านน้ำสาขา มีข้อมูลทางวิชาการยืนยันชัดเจน หากสร้างมีแต่จะเกิดผลกระทบ มีลำน้ำได้เขื่อนอีกกว่า 60 สาขา แต่รัฐบาลไม่เคยรับฟังความเห็นของประชาชน การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ชาวสะเอียบจะค้านแก่งเสือเต้นให้ถึงที่สุดบนพื้นฐานข้อมูลทางวิชาการและข้อเท็จจริง ไม่ยอมให้ใครทำอะไรที่จะเกิดผลกระทบกับป่าสักทองที่ดูแลหวงแหนกันมาอย่างจริงจัง

“เราดูแลป่าผืนใหญ่แทนคนทั้งประเทศ ยอมเสียสละได้แม้กระทั่งชีวิต” ประธานคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น หนึ่งในผู้ได้รับผลกระทบจากเขื่อนใหญ่ กล่าวทิ้งท้าย.